

Naast de buitenste M.M.S. ligt de MFV 193, Motor Fishing Vessel nr. 193 (heeft ondanks de naam niets te zien met het visserijbedrijf - what's in a name !), overgenomen van de Royal Navy in 1946. Het vaartuig bleef in dienst tot november 1956, waarna het verkocht werd; De MFV's waren de manusjes-voor-alle-werk van de Royal Navy. Tijdens W.O. II werden er voor de R.N. 850 exemplaren gebouwd.

Bemerkt dat de schepen nog de vlag van de Staatsmarine voeren. De oorlogsvlag van de Zeemacht werd slechts ingevoerd in 1950. De gevoerde vlag bestaat uit de nationale driekleur met in het geel een zwarte heraldieke leeuw.

In de achtergrond bemerken we dat de kaai van de oosteroever reeds gedeeltelijk hersteld is. De aanlegposten op de oosteroever werden door de terugtrekkende Duitse troepen vernield begin september 1944.

Bemerkt tevens dat de werkhuizen van het Zeewezen reeds gedeeltelijk heropgebouwd zijn (vernield tijdens W.O. II). We onderscheiden van rechts naar links : de smederij, werkhuis schilders, meubelmakerij, scheepstimmerij en het houtmagazijn. Een jaar later zou de heropbouw van de ketelmakerij, koperslagerij, elektrische centrale en de refters met keuken aangevat worden.

De foto is afkomstig uit het archief van De Plate en werd genomen door FOTO LUC.

TOEN DE CHOLERABACIL NOG NIET ONTDEKT WAS (2)

2. DE CHOLERA-EPIDEMIE VAN 1866

door **Ivan VAN HYFTE**

De cholera-epidemie van 1866, die tijdens de vochtige zomerse maanden Oostende en de meeste Belgische steden trof, was veel omvangrijker en desastreuzer dan die van 1849 en 1854.

Al in 1865 hield de overheid rekening met het alsmaar weerkerend drama : het schepencollege nam daarom, samen met een lokale gezondheidscommissie, een reeks voorzorgsmaatregelen, want ze wist heel goed waar het schoentje wrong.

Werkmanswoningen werden met muurgeel of steenmortel ingesmeerd, riolen gereinigd (1) en de slecht gedraineerde straatgoten hersteld om beter het stagnerend huishoudelijk en regenwater vlugger te laten wegvloeien. Het jaar erop werden de muren van gangen, koertjes en zelfs kamers tot op 1 meter geteerd en werd gebruik gemaakt van carbolwater. Bij herhaald bezoek vond de commissie een huis dat door 151 mensen was "bewoond". De gebrekkige hygiënische omstandigheden - veelal de basis van besmettingen - lieten veel te wensen over : weinig licht of lucht, een overbevolking op het gelijkvloers en op de drie verdiepingen waar kamer en bed met velen moest worden gedeeld...

Even werd gedacht aan lazaretten om in quarantaine de besmetten van hun familie te isoleren of aan het ontruimen van huizen waar cholera gesignaleerd werd. Tijdens de epidemie van 1866 bleek het elders intrekken een foutieve inschatting. Zo was er iemand op de Conterdam die een cholera patiënt thuis verzorgde. Hij haalde medicamenten in stad, voelde zich onwel en trok in bij zijn schoonmoeder in de Oesterbankstraat op het Hazegras. 's Anderendaags bezwijkt hij; enkele dagen

later worden zijn schoonbroer, schoonzus en een derde die hetzelfde logementshuis bewoont, ook ziek...

Begin juni 1866 neemt een Engelse reiziger zijn intrek in een hotel. 's Nachts voelt hij de eerste voortekenen van de gevreesde ziekte : veelvuldig braken en diarree, gevolgd door uitdrogingsverschijnselen. Enkele dagen na de behandeling kan hij inschepen naar Engeland. Het is het eerste gekend geval in onze badstad...

Op 21 juni wordt in de Bonenstraat een 42-jarige vrouw ziek; 4 dagen later sterft ze. Haar 4 kinderen zijn besmet, ze worden overgebracht naar het hospitaal waar één eveneens sterft.

23 juni. Op verschillende plaatsen in stad wordt de ziekte geconstateerd, 48 uur later ook op het Hazegras. De incubatieperiode bedraagt altijd enkele dagen.

Al van bij het begin af wilde de overheid de ziekte in de kiem smoren. De gemeentelijke basisscholen en de gepatroneerde middelbare school worden aangepakt met chloorkalk, als preventieve maatregel. Veertien politiemensen zijn dagelijks in de weer om in ongezonde woonsten desinfecterend ijzersulfaat achter te laten. Alle strozakken, hoofdkussens of ander beddegoed moet verbrand worden. Danszalen worden gesloten. Met aandrang wordt aan werkmensen gevraagd geen koud water meer te drinken, wel kruidenaftrekels of thee.

Het Bureau van Weldadigheid verleent aan dokters de toestemming om vlees- en broodbonnen uit te schrijven en om - waar de nood het hoogst is - klompen en kousen aan kinderen uit te delen. Sommigen lopen toch blootvoets op straat... In 2 politiekantoren staan flessen met medicijn die bij een acute aanval dienen genomen te worden.

30 juni. Een soldaat van de militaire bakkerij in de Hertstraat meldt zich ziek. 's Anderendaags sterft hij, samen met zijn kind. Vanaf nu zal de cholera epidemische vormen aannemen.

Juli zal dramatisch worden. Het weer wordt warmer (2), de ziekte kan zich verder ontwikkelen en er ontstaan epidemiehaarden : 296 bekende gevallen (er zullen er ongetwijfeld meer geweest zijn) waarvan 174 (onder wie 4 militairen) het niet overleven.

In het binnenland duiken allerhande sinistere berichten op over Oostende. De krant, l'Echo d'Ostende, vraagt al zijn Belgische perscollega's de Oostendse overlijdensberichten van 1 juni tot 12 juli te willen afdrukken, teneinde de negatieve gezondheidsberichten over de badstad te ontkrachten (3).

Tussen 16 juli en 5 augustus alleen al noteerde men 263 cholerazieken (150 doden). Op 19 juli liggen de drie zalen van het Oostendse Sint Janshospitaal eivol. Dr. VERHAEGHE, DE CEUNYNCK en JANSSENS sloven zich met het verplegend personeel (4) uit. Uit noodzaak moet uitgekeken worden naar een andere lokatie. Op de hoek van de Schippers- en Cadzandstraat vindt de overheid een gemeentepand dat vroeger gebruikt werd als "bewaarschool". Hulpbehoevende, zieke kinderen worden er toevertrouwd aan zwartzusters die hen dag en nacht bijstaan. 49 worden er opgenomen, waarvan 14 de gevreesde ziekte niet zullen overleven.

Ook in de zomerse augustusmaand is de cholera bacil niet klein te krijgen : 194 besmettingen, 101 doden die 's nachts en zonder religieuze dienst vlug worden begraven. Want het seizoenleven in een badplaats met Europese allure kan zo iets missen als de pest (hier de cholera).

Daarom huurt de stad een vigilante die de gehele dag ter beschikking staat van de politie. Een dagloner, Florentin VAN ISEGHEM, toert ermee rond om zieken op te halen. Wanneer plots na 26 oktober ineens geen enkel geval meer wordt geconstateerd, kan de trieste balans opgemaakt worden. 542 bekende gevallen, waarvan 324 met dodelijke afloop. Voor de derde maal heeft de cholera-vlaag aan haar klassieke patroon beantwoord : toeslaan in de warme zomermaanden, haardsgewijs manifesteren en in hoofdzaak de armenbevolking treffen.

Niet toevallig waren de 4 dichtbevolkte straten (5) met een lijdzaam toezienend proletariaat er het ergst aan toe : de Schippersstraat met 2 impasses (57, waarvan 35 doden), de Sint Franciscusstraat (49, waarvan 29 doden) met zijn weinig plezierige Jardin de Plaisance (6), de Langestraat (42, waarvan 21 doden), de Aartshertoginnesstraat met zijn 3 donkerke doodlopende stegen (39, waarvan 21 doden) en de Werfstraat (33, waarvan 13 doden), zonder de Cadzandstraat, de Nieuwstraat, de Sint Niklaasstraat en het Verlorenstraatje te vergeten.

Gelukkig voor het verpauperde Hazegras waren reeds bij een vroegere saneringscampagne verdoken krotten gesloopt (7) voor de bouw van de nieuwe O.L.Vrouwekerk (1862-1864). De bewoning was er nadien lichtjes verbeterd maar sommige armoedzaaiers moesten gedwongen een nieuw onderkomen zoeken in de sloppenwijken rond het Prison of in het Visserskwartier waar óók de cholera zal toeslaan.

Toch stierven er in 1866 43 mensen (vooral) in de Goede Windstraat en in de Lijndraaiersstraat, bekend om zijn overdekte lijnbanen. Dits is 14 % van alle cholera-doden, tegen 39 % in 1849.

-
- (1) Pas sedert 1853 ondergronds aangelegd in de oude stadskern.
 - (2) Volgens de Franse historicus BOURDELAIS is menselijk zweet een belangrijke overdrager van de cholera-bacil die op met zweet doordrenkt katoen 7 weken in leven blijft.
 - (3) Echo d'Ostende van 14 juli 1866 (n° 163, p. 2). Na vergelijkend onderzoek met de burgerlijke standgegevens stel ik vast dat haar cijfers helemaal niet kloppen met de dramatische realiteit. In haar lokale kroniek vermeldt ze zelfs geregeld dat er geen vuiltje aan de (Oostendse) lucht is.
 - (4) Verplegers waren Frédéric VAN KAEYEVELDE en Pierre VANHEE; verpleegsters : Caroline VANDEN BERGHE en Mathilde CLAES.
 - (5) Franciscusstraat 861 bewoners, Langestraat 829, Schippersstraat 772 en Werfstraat 756.
 - (6) Van alle zwaar getroffen stegen was de Jardin de Plaisance - een open plein op de Z.O. kant van de Sint Franciscusstraat er het ergst aan toe : op 70 inwoners, 12 overlijdens.
 - (7) In de Twaalf Apostelensteeg laat J.B. BATAILLE in 1833 17 huisjes van nauwelijks 20 m² groot optrekken. Ze worden afgebroken in 1856; de grond wordt verkocht in 1862 door J. DE BONINGE voor de bouw van een kerk.

BRONNEN

- Rapport présenté au Conseil Communal en séance du 28 décembre 1866, sur l'épidémie du choléra en cette ville (26 p.)
- Bulletin communal de la ville d'Ostende. Mémorial historique 1866 n° 12 p. 131-145.
- La Feuille d'Ostende, 5 oktober 1854 p. 1-3